

TALENTUL ȘI TALANTUL

D

acă lui Paul Everac i se joacă o piesă, iar lui Marin Sorescu nu i se joacă nimic, evident că Paul Everac va lua niște bani (puțini, e drept, fiindcă așa sînt plătite piesele, după un tarif datînd de peste douăzeci de ani, dar P.E. tot va avea cu ce să-și cumpere aproape trei kilograme de carne), în timp ce Marin Sorescu nu va lua nici un leu. În orice caz, banii nu se vor împărți între cei doi autori. Dacă lui Paul Everac i s-ar juca două piese, una bună și una slabă, banii vor fi aceiași pentru

fiecare din ele.

Sistemul comunist de a plăti egal, de a nu diferenția valorile funcționează nestingherit. Cele șapte vaci grase și cele șapte vaci slabe au același preț. Aberația nu se oprește aici. Există situații în care vechiul sistem ne conferă posibilitatea, ba nu, obligația, de a plăti la fel nu numai vacile grase și vacile slabe, dar și nici o vacă.

Basmul acesta se petrece cu adevărat, nu în păduri fantastice, nu în țara minunilor, ci în teatrul românesc. Există aici actori care joacă aproape în fiecare seară, care mor cîte puțin cu fiecare rol, și mor de cinci-șase ori într-o stagiune, și există actori care se îndreaptă cu pași egali și leneși către pensie, fără să fi pus ani de zile piciorul pe scenă, fără să fi tremurat de emoție la vreo premieră, fără să fi spus de mult în lumina reflectoarelor măcar un „Bună seara”. Dar și unii, și alții primesc aceiași bani, unii pentru muncă și alții pentru nimic, și nu o dată alții mai mult decît unii. Cei care muncesc din greu numără în zilele de salariu tot atîtea hîrtii de o mie cîte numără și cei care nu fac nimic, cei care au talent cu carul și cei care au talent cu paharul stau la aceeași masă și consumă aceleași bucate. Nici o ierarhie, nici un privilegiu, nici o onoare pentru nimeni. Talentul se împarte pe sprînceană, talantul se împarte, nediscriminatoriu, pe principiile drepturilor omului.

De multe ori ai surpriza să-ți fie recomandat cîte un necunoscut: „Este actor la Teatrul Cutare”. Pe cei cunoscuți nu e nevoie să-i recomande nimeni. Actorul Cutare de la Teatrul Cutare are morgă. Celălalt are har. Dar amîndoi au același salariu.

Înainte, în prima parte a epocii de aur, exista o formă de a sublinia și răsplăti valorile. Cei mai buni dintre artiști erau „ai poporului” sau „emeritiți”. Nu țin minte care erau mai buni dintre cei buni: „ai poporului” sau „emeritiți”? Parcă primii. Cu timpul, cel mai bun dintre cei mai buni, unicul, inegalabilul, genialul a abolit titlurile și privilegiile, întrucît, firește, nu puteau fi și alții ai poporului sau emeritiți. Mulți au socotit această desființare a rangurilor ca pe o nouă Revoluție Franceză: libertate, egalitate, fraternitate. La urma urmei, de ce Lucia Sturdza Bulandra, Aura Buzescu, Ion Finteșteanu sau Jules Cazaban să aibă titluri, iar un oarecare Popescu să nu? E drept? Nu e drept! E echitabil? Nici vorbă! Și au devenit cu toții o apă și-un pămînt. Buni și răi, minunați și inhibați, străluciți și bîlbîiți. La urma urmei, un bîlbîit poate fi deopotrivă un mare actor sau un mare om de stat. Liniile paralele ale semnului de egalitate (care se pun pe orizontală, spre deosebire de cele ale dolarului) au făcut ordine și în artă: emeritiți și nimeriți laolaltă.

E bine că s-au desființat titlurile și privilegiile, spuneau unii. Era o situație tipic feudală. Foarte bine că s-a terminat cu „artiștii poporului” și „artiștii emeritiți”, ziceau alții (sau, poate, aceiași). Era o invenție comunistă și sovietică. Nu s-a spus același lucru cînd mari actori englezi au fost făcuți lorzi, cînd actori francezi au devenit Cavaleri ai Legiunii de Onoare.

E normal ca o țară să-și onoreze artiștii, iar acest lucru a devenit din ce în ce mai clar peste tot în lume. De la Molière, căruia i se refuza un loc în cimitir fiindcă era actor, la Laurence Olivier, care a devenit Lord, tot fiindcă era actor, s-a consumat o istorie.

Dar iată că, în ceea ce ne privește, noi ne întorcem la preistorie. Actorii noștri sînt plătiți în mod egal și prost, nici unul dintre ei nu se bucură de vreun titlu, iar faptul că unii dintre ei sînt membri ai Parlamentului sau ai Guvernului se datorează nu atît calității lor artistice, cît celei politice.

Statul ar trebui să separe valorile de mediocrități, să le pună în lumină pe cele dintii, să recompenseze efortul extraordinar pe care marii artiști îl fac pentru înălțarea spiritului, să acorde titluri de onoare. Dacă, la noi, un mare actor nu poate deveni Sir, să primească orice alt titlu care să-l distingă printre contemporani și printre colegii de schemă. Mașina de nivelat o fi ea bună la construirea drumurilor, dar talentele autentice, știm bine, nu se găsesc pe toate drumurile.

Aș dori să-i pot spune unui mare actor român dacă nu Sir, atunci Sire.